With funding from
Austrian Development Cooperation

Gender Budget Watchdog Network
for a gender equal region

Sida
SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY

Gender Budget Watchdog Network in Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, North Macedonia, Montenegro, Serbia, Republic of Moldova

ANALIZA MĂSURILOR DE PROTECȚIE ȘI ACCESIBILITATE A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN PERSPECTIVA BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

KEYSTONE HUMAN SERVICES MOLDOVA

With funding from
Austrian Development Cooperation

Gender Budget Watchdog Network
for a gender equal region

Sida
SWEDISH INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION AGENCY

Gender Budget Watchdog Network in Albania, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, North Macedonia, Montenegro, Serbia, Republic of Moldova

RAPORT

ANALIZA MĂSURILOR DE PROTECȚIE ȘI ACCESIBILITATE A PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI DIN PERSPECTIVA BUGETĂRII SENSIBILE LA GEN

Parascovia Munteanu, doctor în sociologie, consultantă

Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități din Republica Moldova

KEYSTONE HUMAN SERVICES MOLDOVA

CHIȘINĂU 2021

Cuprins

Introducere 3

1. Precondiții necesare pentru politici și bugete sensibile la gen și dizabilitate 7

Precondiția 1. Egalitate și nediscriminare 8

Precondiția 2. Accesibilitate 9

Precondiția 3. Bugetarea sensibilă la gen și dizabilitate 9

Conformitatea politicilor de protecție socială și accesibilitate cu precondițiile bugetării sensibile la gen și dizabilitate 10

2. Analiza măsurilor de protecție socială și accesibilitate din perspectiva bugetării sensibile la gen 13

Concluzii și recomandări 16

Anexa 1. Instrument de analiză a conformității politicilor și bugetelor în baza precondițiilor sensibile la gen și dizabilitate 19

Anexa 2. Model analiză acțiuni bugetate în documente de politici prin prisma egalității de gen 21

Referințe bibliografice 29

Introducere

Informații generale despre proiect

Proiectul „Rețeaua de monitorizare a bugetelor sensibile la gen în Balcanii de Vest și Republica Moldova" este implementat de Asociația Keystone Moldova cu suportul financiar al Austrian Developmemt Agency (ADA) și Swedish International Cooperation Development Agency (SIDA). Scopul proiectului este de a spori egalitatea de gen la nivel național și local, datorită consolidării capacităților organizațiilor societății civile în utilizarea instrumentelor de bugetare sensibilă la gen, în activitatea și rețelele lor, și mobilizarea cetățenilor pentru activități de pledoarie. Proiectul are trei obiective:

- Consolidarea capacităților organizațiilor societății civile de a folosi instrumente de bugetare sensibilă la gen pentru a evalua gradul de corespundere a politicilor și bugetelor cu necesitățile bărbaților și femeilor;
- Crearea unei rețele pentru politici eficiente de pledoarie, schimb de cunoștințe și informații;
- Consolidarea responsabilității guvernului prin îmbunătățirea politicilor pentru a contribui la reformarea sistemului finanțelor publice din perspectiva egalității de gen.

Argumente pentru selectarea dimensiunii de incluziune socială pentru analiză

În cadrul acestui proiect, Alianța Organizațiilor pentru Persoane cu Dizabilități a semnat un contract de grant cu Keystone Moldova, prin care s-a angajat să analizeze o dimensiune a politicii de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități din perspectiva de gen și accesibilitate. În urma consultării cu membrii AOPD și în baza analizei principalelor documente de politici în vigoare în domeniul incluziunii s-a decis analiza *Planului de acțiuni pentru implementarea Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2017-2022[1].

Decizia de selectare a acestei dimensiuni pentru analiză are la bază următoarele argumente:

- Selectarea pentru analiză a Planului de acțiuni pentru implementarea *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* este dictată de impactul pandemiei Covid-19 asupra calității vieții fetelor și băieților, femeilor și bărbaților cu dizabilități. Conform studiului sociologic realizat de AOPD și Keystone în anul 2020[2], fiecare a doua gospodărie în care locuiesc persoane cu dizabilități a fost afectată social și economic. Pandemia și starea de urgență au contribuit la limitarea și mai mare a accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție și servicii sociale în comunitate. Totodată, rezultatele studiului arată că în perioada de pandemie cel mai mult au fost afectate femeile și copii cu dizabilități.
- Includerea în analiză a *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* este dictată de

[1] HG 723/2017 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101863&lang=ro
[2] Studiu sociologic. Impactul pandemiei cu Covid-19 asupra persoanelor cu dizabilități http://incluziune.md/wp-content/uploads/2020/06/STUDIU-IMPACTUL-PANDEMIEI-PERSOANE-CU-DIZABILITATI.pdf

situația dificilă în care se află Republica Moldova în asumarea angajamentelor sale de asigurare a accesibilității, atât la nivelul reglementărilor legislative și normative, cât și la nivelul practic. Lipsa accesibilității constituie una din problemele principale ale procesului de incluziune socială și asigurare a drepturilor persoanelor cu dizabilități și altor categorii de populație cu mobilitate redusă. Pentru a susține și promova incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și altor grupuri marginalizate există necesitatea majoră de a crea condiții optime de accesibilitate. Crearea condițiilor de accesibilitate este strâns legată de mecanismul de finanțare a politicilor în domeniu. Cu părere de rău, din cauza multitudinii de probleme existente la nivel local și din cauza sărăciei, accesibilitatea este percepută de către autorități nu ca prioritate în respectarea drepturilor în mod egal pentru toți cetățenii, ci ca o constrângere a bugetului. În condițiile în care nu există un mecanism clar de finanțare a politicilor aprobate de către autoritățile centrale în vederea asigurării implementării Convenției ONU cu privire la Drepturile Persoanelor cu Dizabilități[3], există mai multe riscuri ca responsabilitățile statului să rămână neîndeplinite.

- Pandemia Covid-19 a avut un impact major asupra bugetului destinat pentru măsurile de protecție și servicii sociale pentru persoanele cu dizabilități. În pofida faptului că nevoile persoanelor femeilor și bărbaților cu dizabilități sunt în creștere, bugetele autorităților publice pentru servicii sociale și măsuri de protecție socială în comunitate sunt în scădere[4]. Rezultatele analizei, dar și planul de pledoarie elaborat în baza acestora, va sensibiliza autoritățile publice cu privire la necesitatea integrării dimensiunii de gen și dizabilitate în documentele de politici naționale din toate sectoarele și bugetarea în baza datelor statistice în domeniul dizabilității, dezagregate în funcție de sex, mediu, grup de vârstă, grad de dizabilitate, deficiența funcțională de bază – indicatori importanți pentru planificare resurselor financiare pentru programe și servicii de suport specializate pentru persoanele cu dizabilități pentru a contribui la incluziunea socială a celor mai sub-reprezentante grupuri de persoane cu dizabilități.

Raportul de analiză constituie un prim exercițiu de promovare a bugetelor sensibile la gen și dizabilitate pentru a respecta principiul *„a nu lăsa pe nimeni în urmă”*, asumat prin angajamentele Agendei 2030, și un prim exercițiu de asigurare a legăturii dintre politicile de egalitate și politicile de incluziune pentru persoanele cu dizabilități. De asemenea, raportul oferă o modalitate de promovare a transparenței și responsabilizării autorităților publice în procesul de bugetare a politicilor, încurajează și sporește dialogul dintre autorități și organizațiile societății civile și promovează politici și bugete mai eficiente cu impact sporit asupra respectării egalității de gen în rândul persoanelor cu dizabilități.

Metodologia analizei

Scopul analizei este promovarea politicilor și bugetelor publice prin integrarea dimensiunii de gen pentru a asigura oportunități egale fără discriminare persoanelor cu dizabilități.

[3] Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi ratificată de Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr.166 din 9 iulie 2010. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr.126-128.
[4] Resursele financiare din pachetul minim pentru serviciul Asistență personală din Fondul de susținere a populației pentru anul 2021 încă nu au fost transferate de la bugetul central către bugetele locale.

Pentru atingerea scopului propus, în analiză au fost incluse acțiunile, indicatorii și bugetul planificat pentru implementarea celor două obiective selectate pentru analiză. Analiza politicii și bugetului din perspectiva de gen și dizabilitate a fost ghidată de următoarele obiective:

- Determinarea precondițiilor comune pentru analiză în baza Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Convenției privind Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii și Agenda 2030, adaptarea și aplicarea instrumentului de analiza a conformității acțiunilor și bugetului în baza metodologiei recomandată de Christian Blind Mission[5] *(vezi anexa 1)*;
- Efectuarea analizei acțiunilor și indicatorilor de progres pentru implementarea *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate și a Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2017-2022, în baza a 3 întrebări de cercetare:
    1. *În ce măsură sunt realizate acțiunile elaborate pentru implementarea Obiectivelor?*
    2. *În ce măsură este suficient sau nu bugetul alocat pentru implementarea acțiunii pentru a atinge rezultatele scontate?*
    3. *Autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele scontate?*
- Formularea recomandărilor pentru fiecare acțiune, cu accent pe elaborarea indicatorilor de progres adiționali și / sau recomandări de îmbunătățire a formulării indicatorilor pre-stabiliți, pentru a consolida sistemul de colectare și analiza a datelor necesare pentru procesul de bugetare *(vezi anexa 2).*
- Formularea recomandărilor generale de elaborare a politicilor și bugetelor sensibile la gen și dizabilitate pentru a răspunde precondițiilor: *egalitate și nediscriminare; accesibilitate; bugetare sensibilă la gen și dizabilitate*.

Structura și conținutul raportului de analiză

Raportul conține introducere, două capitole, concluzii și recomandări. În introducere sunt prezentate succint scopul și obiectivele proiectului în cadrul căruia este realizată această analiză, selectarea politicii supuse analizei, cu accent pe argumentarea selectării doar a două dimensiuni din cadrul *Programului național de incluziune a persoanelor cu dizabilități,* care are cel mai mare impact asupra femeilor și bărbaților cu dizabilități în perioada de pandemie Covid-19.

Primul capitol descrie precondițiile determinate care au stat la baza analizei acțiunilor și indicatorilor de progres pentru a putea evalua gradul de conformitate al acestora și elabora recomandări de îmbunătățire a politicilor și bugetelor sensibile la gen și dizabilitate.

Capitolul doi include constatări generale cu privire la implementarea acțiunilor și bugetelor planificate pentru realizarea Obiectivelor 1 și 6, incluse în analiză, și elaborarea recomandărilor specifice de îmbunătățire sau ajustare a indicatorilor de progres, pentru a colecta date statistice

[5] https://www.cbm.org/fileadmin/user_upload/CBM_disability_and_gender_analysis_toolkit_accessible.pdf

sensibile la gen și dizabilitate, necesare pentru o bugetare eficientă a politicilor (anexa 2 recomandări doar pentru Obiectivul 1, care pot fi replicate și în alte documente de politici).

În concluzii și recomandări sunt prezentate gradul de conformitate al acțiunilor analizate cu precondițiile stabilite, concluzii privind analiza generală cu privire la modalitate de prezentare a conținutului acțiunilor și indicatorilor în documentele de politici și recomandări de îmbunătățire a procesului de elaborare a politicilor și bugetelor în baza indicatorilor sensibili la gen și dizabilitate.

Cadrul Strategic de analiză

Promovarea integrării dimensiunii de gen în toate politicile și bugetele constituie o condiție obligatorie pentru asigurarea implementării:

- ✓ Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități
- ✓ Convenției privind Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii
- ✓ Proiectul Strategiei Naționale de Dezvoltare Moldova 2030 (Agenda 2030)

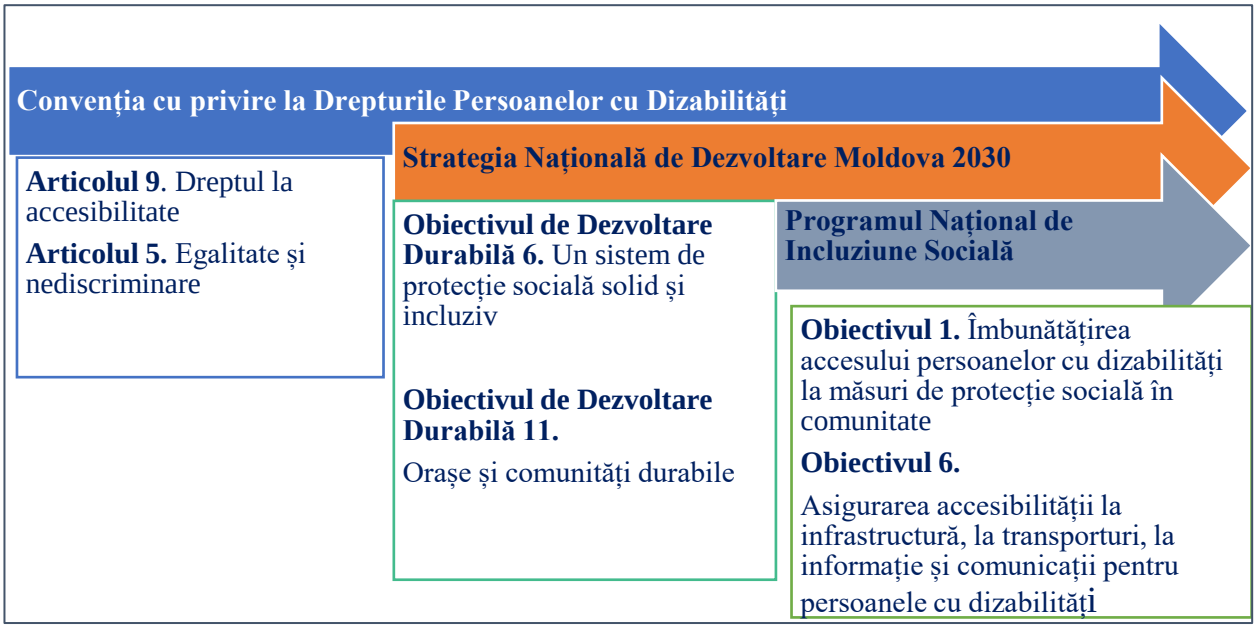

Figura 1. Cadrul Strategic de analiză

Dificultăți în procesul de analiză

Lipsa datelor despre implementarea bugetului planificat în cadrul Programului, lipsa dezagregărilor pe sexe a indicatorilor prestabiliți și lipsa dezagregărilor în Raportul anul privind implementarea Programului național de incluziune. Lipsa acestor date nu a permis oferirea unor rezultate bazate pe analiză cost-eficiență a acțiunilor analizate. Totodată nu există un mecanism de asigurare a legăturii dintre indicatorii de progres, elaborați pentru fiecare acțiune din program, cu bugetarea pe programe și sub-programe, ceea ce nu a permis evaluarea dimensiunii incluse în analiză din perspectiva relevanței, eficienței, eficacității și durabilității.

1. Precondiții necesare pentru politici și bugete sensibile la gen și dizabilitate

Politicile publice au un impact redus asupra vieții fetelor și băieților, femeilor și bărbaților cu dizabilități, din cauza lipsei unei abordări bazate pe drepturi și precondiții esențiale necesare pentru incluziune. Aceste precondiții sunt aspectele fundamentale în care sunt indispensabile abordarea bazată pe drepturile persoanelor cu dizabilități și drepturile femeii, care trebuie luate în considerare de către autorități în planificarea și elaborarea politicilor în toate domeniile. Dacă toate politicile publice ar include aceste abordări, atunci fetele și femeile cu dizabilități ar avea oportunități egale, fără discriminare, în accesarea serviciilor și programelor în toate domeniile: educație, protecție socială, sănătate, angajare, justiție, cultură etc.

Semnarea și ratificarea de către Republica Moldova a Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, a Convenției privind Eliminarea tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeii și asumarea angajamentelor prevăzute în Agenda 2030 creează premise pentru autorități să promoveze modelul de bugetare sensibilă la gen pentru a accelera implementarea prevederilor Convențiilor și a Agendei 2030.

Bugetarea sensibilă la gen constituie un concept foarte nou pentru Republica Moldova, iar aplicarea acestuia în procesul de elaborare și implementare al politicilor este doar la început de cale prin unele inițiative sporadice în anumite domenii. La această etapă încă nu există o claritate asupra beneficiilor bugetării sensibile la gen. Din aceste considerente, politicile publice nu urmează sistematic procesul de integrare a dimensiunii de gen, nici la nivelul acțiunilor, nici la nivel bugetării. În mare parte lipsesc datele dezagregate pe sexe cu privire la accesul persoanelor la servicii, lipsesc date despre rolurile sociale valorizante ale femeilor și bărbaților cu dizabilități.

În scopul promovării politicilor și bugetelor sensibile la gen, sunt necesare de aplicat la toate etapele de elaborare a politicilor publice în domeniul incluziunii, inclusiv în domeniul bugetării, următoarele precondiții: *egalitate și nediscriminare, accesibilitate și bugetare sensibilă la gen.*

În cadrul acestei analize s-a evaluat conformitatea cu precondițiile necesare a fi respectate în procesul de bugetare sensibilă la gen ale *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2017-2022.

Pentru fiecare precondiție sunt stabilite câte 7 criterii de evaluare. Scorul maxim pentru conformitate cu fiecare din cele 3 precondiții este de 21 puncte. Pentru fiecare criteriu se atribuie un scor de la 0 până la 3 puncte, după cum urmează:

Scor	Calificativ	Descriere
0	Nu corespund deloc	Nu există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, corespund cu criteriul evaluat
1	Corespunde doar anumite aspecte	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, includ unele aspecte din criteriul evaluat, însă mai sunt necesare îmbunătățiri considerabile .

2	Corespunde parțial	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, corespund cu criteriul evaluat, însă mai sunt necesare unele îmbunătățiri
3	Corespunde în totalitate	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, corespund în totalitate cu criteriul evaluat

În subcapitolele următoare sunt descrise precondițiile necesare pentru bugetarea politicilor incluzive, adresate persoanelor cu dizabilități, pentru a înțelege mai bine care sunt elementele cheie care trebuie luate în considerare în procesul de elaborare, monitorizare și evaluare a unei politici.

Precondiția 1. Egalitate și nediscriminare

Respectarea precondiției *egalitate și nediscriminare* este necesară deoarece oferă autorităților posibilitate de a evalua impactului politicilor pentru toate categoriile de persoane cu dizabilități, indiferent dacă este fată sau băiat, femeie sau bărbat, indiferent că locuiește în mediul rural sau urban, fără diferențe bazate pe grupuri de vârstă, grad de severitate al dizabilității și tip de dizabilitate, stabilit în baza deficienței funcționale de bază. Femeile și fetele cu dizabilități se numără printre acele grupuri de persoane cu dizabilități care se confruntă cel mai adesea cu discriminări multiple. Termenul *„discriminare multiplă”* poate apărea în orice combinație de două sau mai multe motive.

Fetele și femeile cu dizabilități sunt predispuse mai frecvent la acte de violență fizică, economică și sexuală. Totodată, fetele și femeile cu dizabilități sunt discriminate în accesul la serviciile de prevenire și combatere a violenței. Discriminarea pe criteriu de dizabilitate adesea este argumentată de lipsa condițiilor fizice pentru fetele și femeile cu dizabilități locomotorii sau senzoriale și/sau lipsa specialiștilor pregătiți în oferirea suportului necesar fetelor și femeilor cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

Fetele și femeile cu dizabilități au un risc mai mare de a fi forțate să utilizeze contraceptive, să fie sterilizate sau convinse să facă avort. Totodată, fetele și femeile cu dizabilități nu au acces egal la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă. Ele sunt discriminate prin accesul limitat la infrastructura serviciilor de sănătate prietenoase tinerilor, centrelor medicilor de familie, maternităților și prin lipsa materialelor informaționale, activităților informative în limbaj accesibil.

Fetele și femeile cu dizabilități au un risc mai înalt de a fi instituționalizate. O femeie cu dizabilități intelectuale poate deveni mai ușor victimă a prostituției, a exploatării și a traficului de ființe umane. Din aceste considerente, membrii familiilor sau autoritățile publice pledează mai degrabă pentru instituționalizarea femeilor cu dizabilități intelectuale, decât pentru oferirea asistenței și serviciilor de suport în comunitate.

Fetele și femeile cu dizabilități au un risc mai mare de a nu face studii. Membrii familiei sau persoanele de suport pledează mai degrabă pentru implicarea fetelor cu dizabilități în anumite treburi casnice, fără a da prioritate educației. Drept urmare, fetele și femeile cu dizabilități au mai puține șanse de a obține o profesie.

Fetele și femeile cu dizabilități au mai puține oportunități de angajare. Datele statistice arată o rată mai mică de ocupare a femeilor comparativ cu cea a bărbaților în Republica Moldova. În cazul

femeilor cu dizabilități, această rată ar putea fi de câteva ori mai mică. Drept urmare, ponderea femeilor care au venituri din salariu este mică. În multe cazuri, fetele și femeile cu dizabilități dispun de venituri doar din prestații sociale, ceea ce creează dependența financiară de alte persoane sau le sporește nivelul de sărăcie.

În situații de urgență și perioade de pandemie, fetele și femeile cu dizabilități au risc mai sporit de a fi supuse violenței, exploatării și neglijării și au o probabilitate mai mare de discriminare privind accesul la măsuri de protecție sociale, servicii sociale, de recuperare și reabilitare sau acces la justiție.

Precondiția 2. Accesibilitate

Accesibilitatea este o precondiție și un mijloc de realizare a egalității *de facto* pentru toate persoanele cu dizabilități. Pentru ca fetele și băieții, femeile și bărbații cu dizabilități să participe în mod eficient la viața din comunitate, autoritățile trebuie să abordeze accesibilitatea infrastructurii, transportului public, precum și accesibilitatea serviciilor de informare și comunicare, care trebuie să fie disponibile și utilizabile pentru toate persoanele cu dizabilități, în mod egal cu ceilalți.

Accesibilitatea în contextul comunicării include oferirea informației despre toate programele de protecție socială și servicii în limbile vorbite pe teritoriul Republicii Moldova, afișarea textului, Braille, comunicarea tactilă, imprimare cu corp mare de literă, mijloace multimedia accesibile, precum și limbaj în formă scrisă, audio, limbaj simplu, comunicarea augmentativă şi alternativă, moduri și forme de comunicare care includ informație și tehnologie a comunicării accesibile.

Accesibilitate înseamnă *design universal* pentru planificarea programelor, serviciilor, cursurilor de instruire, astfel încât acestea să poată fi utilizate de către toate persoanele, în cea mai mare măsură posibilă, fără a fi necesară readaptarea la nevoile specifice persoanelor cu diferite tipuri de dizabilitate. *Designul universal* nu exclude mijloacele tehnice de asistență (texte audio, texte în format ușor de înțeles) sau servicii adiționale (traducere în limbaj mimico-gestual) pentru anumite grupuri de persoane cu dizabilităţi, atunci când acestea sunt necesare.

Accesibilitate înseamnă *acomodarea rezonabilă* a programelor, serviciilor facilităților și informațiilor existente la nevoile individuale ale persoanei cu dizabilități. Acomodarea rezonabilă include: echipamente adiționale; activități de reorganizare; lucrări de reprogramare; adaptarea materialelor de învățare curriculare și strategii de predare; adaptarea procedurilor medicale; sau asistența la domiciliu.

Cunoașterea precondiției accesibilitate sporește interesul și capacitățile autorităților de a elabora bugete sensibile la gen și dizabilitate. Promovarea accesibilității la toate etapele de elaborare și implementare de politici va accelera integrarea abordării bazate pe gen în bugetele planificate pentru acțiunile de dizabilitate.

Precondiția 3. Bugetarea sensibilă la gen și dizabilitate

Bugetarea sensibilă la gen se referă la măsurile întreprinse de autorități în scopul îndeplinirii obligațiilor stipulate în Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. În acest context, sistemul general de planificare și gestionare a bugetului public trebuie să integreze costuri, condiții

sau cerințe suplimentare pentru a asigura design universal și acomodare rezonabilă pentru serviciile și bunurile universale și costuri adiționale pentru măsuri speciale necesare pentru implementarea Convenției. Aceasta înseamnă că toate mijloacele disponibile din venituri fiscale, subvenții și granturi se vor utiliza în mod echitabil fără discriminare pe criteriu de dizabilitate. Toate achizițiile publice, inclusiv asistența externă pentru dezvoltare, vor avea criterii obligatorii dimensiunea gen, accesibilitatea și nediscriminarea în toate domeniile. Drept urmare, resursele publice sau cele obținute din asistența externă vor fi utilizate pentru a asigura universalitatea și accesul la servicii pentru toate femeile și toți bărbații cu dizabilități.

Bugetarea sensibilă la gen bazată pe nevoile cauzate de dizabilitate. Persoanele cu dizabilități sunt diverse și au nevoi diferite, în funcție de dizabilitatea lor, de nivelul de accesibilitate și de mediul în care trăiesc. Adesea, costul de acoperire a nevoilor individuale nu sunt prevăzute, cu excepția prestațiilor sociale pentru transport pentru persoanele cu dizabilități locomotorii și servicii de traducere mimico-gestuală pentru persoanele cu deficiențe de auz.

Bugetarea sensibilă la gen și dizabilitate va include costuri necesare pentru acoperirea nevoilor individuale ale femeilor și bărbaților cu dizabilități de origine Romă, femei și bărbați cu dizabilități intelectuale și psihosociale care locuiesc în instituții rezidențiale sau spitale de psihiatrie, fete și băieți cu dizabilități până la 3 ani, femei și bărbați vârstnici(e) cu dizabilități, mame cu dizabilități etc. În acest context, autoritățile ar trebui să includă resurse financiare pentru programe speciale de prevenire a riscurilor de excluziune socială a grupurilor de persoane cu dizabilități sub-reprezentate. Analiza bugetării sensibile la gen în acest raport se referă la acțiunile și costurile de promovare a egalității de gen și a drepturilor femeilor, în special, ale celor care îngrijesc persoane cu dizabilități sau a celor care au dizabilitate. În multe cazuri, femeile cu dizabilități sunt impuse de situație să suporte unele cheltuieli directe din cauza dizabilității, cum ar fi costul pentru transport adaptat pentru a ajunge la servicii ginecologice adaptate, cheltuieli pentru terapii specializate care nu sunt acoperite de stat. Unele femei sunt nevoite să abandoneze serviciul pentru a putea oferi îngrijire membrilor din familie cu dizabilități, din lipsa de servicii de suport sau imposibilitatea de a găsi persoane terțe pentru funcția de asistent personal, fiind în situația de a se angaja ele în funcția de asistent personal, deși uneori calificarea profesională le-ar oferi posibilitatea unui salariu mai mare comparativ cu cel de asistent personal.

Conformitatea politicilor de protecție socială și accesibilitate cu precondițiile bugetării sensibile la gen și dizabilitate

În analiza conformității politicilor de protecție socială și accesibilitate cu precondițiile necesare a fi respectate în procesul de bugetare au fost incluse doar două Obiective: *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2017-2022.

Scorurile obținute în funcție de cele trei precondiții necesare a fi respectate în procesul de bugetare: *egalitate și nediscriminare; accesibilitate; bugetare sensibilă la gen* arată în ce măsură politicile și bugetele sunt conforme și au integrată dimensiunea gen. Scorurile pentru fiecare criteriu supus evaluării pe fiecare precondiție sunt prezentate în *Anexa 1*.

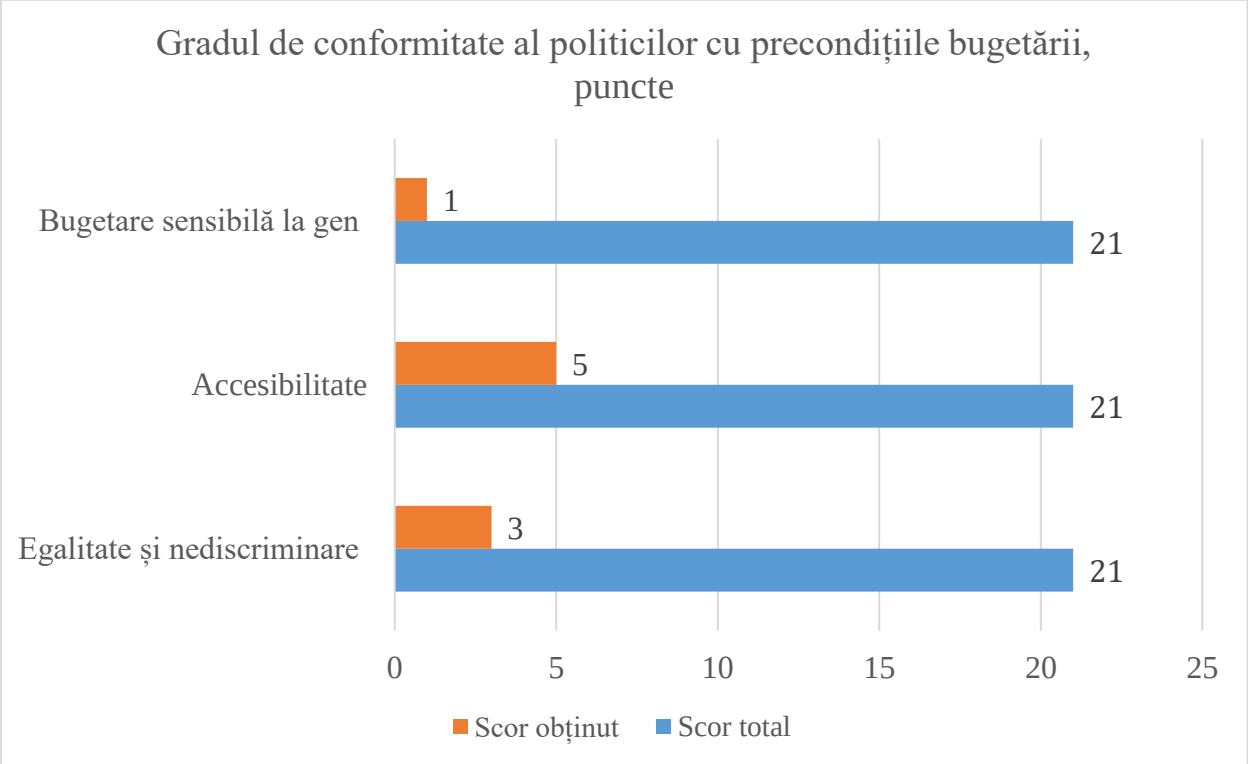

Figura 1. Gradul de conformitate al politicilor cu precondițiile bugetării

Rezultatele analizei arată că procesul de bugetare pentru acțiunile planificate pentru implementarea *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului nu a fost realizat în conformitate cu precondițiile generale. Obiectivele, acțiunile și indicatorii nu sunt elaborați pentru a răspunde condițiilor de egalitate și nediscriminare la gen și dizabilitate. În general, conținutul Programului național nu are integrată abordarea din perspectiva de gen. În procesul de consultare publică și aprobare, proiectul Programului nu a trecut printr-o expertiză specială din perspectiva integrării dimensiunii de gen. Totodată, nici procesul de monitorizare a implementării Programului de către autoritățile publice nu este unul eficient, iar gradul de conformitate al măsurilor de protecție și accesibilitate cu principiul nediscriminării pe criteriu de gen și dizabilitate nu este arătat nici într-un raport anual de activitate al autorităților responsabile de implementarea Programului. În urma analizei realizate, scorul atribuit pentru conformitatea acțiunilor și bugetului care se referă la accesul persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială și accesibilitate este de doar 3 puncte din totalul de 21 de puncte.

Cât privește precondiția *accesibilitate*, scorul atribuit conformității acțiunilor și bugetului este de 5 puncte din 21 posibile. Acestea fiind atribuite pentru: (a) consultarea Programului la etapa de elaborare în locuri accesibile și utilizarea mai multor modalități de prezentare a conținutului (text ușor de înțeles și limbaj mimico-gestual), (b) integrarea conceptului de design universal în unele programe și servicii noi dezvoltate, (c) existența unor programe de instruire inițială și continuă,

programele educaționale adaptate la nevoile individuale ale persoanelor cu diferite tipuri de dizabilitate (senzorială, intelectuală etc.) și (d) unele servicii universale din toate domeniile (educație, sănătate, justiție, social, ocupare) includ cheltuieli și asistență pentru asigurarea accesului fizic fără discriminare pe criteriu de dizabilitate, acomodare rezonabilă, interpretare mimico-gestuală, redare conținut informațional audio, Braille, format ușor de înțeles.

Cel mai mic scor a fost atribuit pentru conformitatea Programului cu precondiția *bugetare sensibilă la gen și dizabilitate,* doar un singur punct din cele 21 de puncte posibile. Acest punct a fost atribuit criteriului potrivit căruia unele politici publice includ acțiuni și bugete alocate pentru femeile cu dizabilități. Drept exemplu sunt dotarea Centrelor de sănătate reproductivă și sexuală cu fotolii accesibile și pentru nevoile speciale ale femeilor cu dizabilități locomotorii, programe de asistență psihosocială și reabilitare pentru femeile cu dizabilități intelectuale și psihosociale.

Celelalte criterii care se referă la: corelarea procesului bugetar din perspectiva de gen, existența bugetelor pentru prevenire și discriminare pe criterii de gen și dizabilitate, bugete alocate pentru nevoile speciale ale femeilor cu dizabilități, parvenirea discriminării multiple, monitorizarea și evaluarea intermediară a Programului din perspectiva de gen nu sunt integrate în documentul de politici, din aceste considerente nu au fost atribuit nici un punct în procesul de analiză.

2. Analiza măsurilor de protecție socială și accesibilitate din perspectiva bugetării sensibile la gen

În acest capitol al raportului de analiză sunt prezentate rezultatele evaluării acțiunilor, indicatorilor și costurilor planificate pentru implementarea *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului. Analiza a fost efectuată în baza a 3 întrebări:

1. *În ce măsură sunt realizate acțiunile elaborate pentru implementarea Obiectivelor?*
2. *În ce măsură este suficient sau nu bugetul alocat pentru implementarea acțiunii pentru a atinge rezultatele scontate?*
3. *Autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele scontate?*

În urma analizei *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* s-a constatat că toate cele 9 acțiuni prevăd măsuri de protecție pentru anii 2017-2022 în mod general. În conținut nu este integrată dimensiunea de gen și doar 8 acțiuni au un buget planificat. Acest buget nu este sensibil la gen deoarece nici un indicator care măsoară realizarea acțiunii nu are indicatori dezagregați pe sexe. Totodată, nu sunt stabilite valorile de referință și valorile planificate pentru indicatorii elaborați. Drept rezultat nu este posibil de apreciat dacă acțiunile au fost realizate sau nu din perspectiva de gen, deoarece nu există date bazate pe evidențe anuale.

Cu privire la bugetul alocat pentru implementarea Obiectivului 1, în Raportul pentru anul 2020 al Ministerului Muncii și Protecției Sociale cu privire la implementarea Programului național de incluziune a persoanelor cu dizabilități[6] se face referință la *„majorarea veniturilor și cheltuielilor Fondului de susținere a populației cu 71000 mii lei, alocații suplimentare prevăzute pentru realizarea pachetului minim de servicii sociale, nemijlocit pentru finanțarea Serviciului social „Asistență Personală”.* Mai multe date despre câte femei și bărbați au beneficiat de aceste servicii, câți asistenți personali (femei sau bărbați) au fost angajați din aceste resurse nu sunt prezentate, ceea ce nu oferă posibilitatea de a realiza o analiză a bugetului din perspectiva de gen, pentru a putea evalua comparativ impactul asupra femeilor și bărbaților cu dizabilități.

Totodată, în cadrul Raportului, la implementarea Obiectivului 1, Ministerul Muncii și Protecției Sociale prezintă mai multe sume alocate de autoritățile publice locale de nivelul al doilea din mun. Bălți, raioanele Hîncești și Orhei pentru Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii și pentru Serviciul social de suport monetar pentru familiile/persoanele defavorizate. În acest caz nu este clar câte fete și băieți cu dizabilități au beneficiat de asistență în cadrul Serviciului social de sprijin pentru familiile cu copii sau care este ponderea copiilor cu dizabilități sau pondera familiilor care au în componența lor copii cu dizabilități care au beneficiat de Serviciu.

[6] Raportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale pentru anul 2020 al cu privire la implementarea Programului național de incluziune a persoanelor cu dizabilități https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/03/Raport-privind-implementarea-%C3%AEn-anul-2020-a-Programului-na%C8%9Bional-de-incluziune-social%C4%83-a-persoanelor-cu-dizabilit%C4%83%C8%9Bi-Final.pdf

Pentru acțiunile din domeniul reabilitării și recuperării, în Raportul cu privire la implementarea programului, se face referință doar la activitățile raportate de către CREPOR. Sunt prezentate și anumite sume alocate pentru servicii de reabilitare și protezare și numărul de beneficiari. Nu există date dezagregate pe sexe, tip dizabilitate, gradul de severitate al dizabilității etc. Unica dezagregare se referă la „veteranii de război", fără a fi precizat cu dizabilitate sau fără dizabilitate.

Datele prezentate în Raport nu oferă informații clare și suficiente pentru a putea evalua impactul bugetului alocat pentru Serviciul social de sprijin pentru familiile cu copii din prisma dimensiunii de dizabilitate și gen.

Informațiile prezentate în cadrul Raportului[7] despre serviciile sociale destinate doar persoanelor cu dizabilități oferă date despre număr servicii și număr beneficiari servicii. În lipsa datelor dezagregate pe sexe și lipa datelor despre costul serviciilor, nu este posibil de evaluat modul de utilizare și eficiența utilizării resurselor financiare pentru aceste tipuri de servicii, impactul serviciilor create asupra calității vieții și incluziunii sociale a femeilor și bărbaților cu dizabilități. Totodată, lipsa de date dezagregate nu permite analiza conformității serviciilor și bugetelor prin prisma precondițiilor de egalitate și nediscriminare, accesibilitate și bugetare sensibilă la gen.

Analiza implementării *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului Național de Incluziune Socială a Persoanelor cu Dizabilități pe anii 2017-2022, din perspectiva de gen, arată că toate cele 7 acțiuni prevăd măsuri de accesibilitate, dar nu au integrată dimensiunea de gen. Doar în cazul a 3 acțiuni există un buget planificat. Acest buget nu este sensibil la gen, deoarece nici un indicator care măsoară realizarea acțiunii nu are indicatori dezagregați pe sexe. Totodată, nu sunt stabilite valorile de referință și valorile planificate pentru indicatorii elaborați. Drept rezultat nu este posibil de apreciat dacă acțiunile au fost realizate sau nu din perspectiva de gen, deoarece nu existe date bazate pe evidențe anuale.

Despre bugetul alocat pentru implementarea Obiectivului 6, în Raportul pentru anul 2020 al Ministerului Muncii și Protecției Sociale cu privire la implementarea Programului[8] se face referință doar la accesul la informații și comunicații: *„dotarea cu convertoare pentru televiziunea digitală terestră a familiilor beneficiare de ajutor social. În perioada 2018-2019 a fost efectuată licitația pentru achiziționarea cantității necesare de convertoare și distribuite familiilor beneficiare de ajutor social circa 9 mii de convertoare de televiziune digitală terestră. La cea de a II etapă de dotare cu convertoare, au fost asigurate cu astfel de echipamente 13452 de familii".*

Informația prezentată în raport nu oferă date privind numărul familiilor beneficiare de ajutor social care au în componența lor persoane cu dizabilități, câte femei și câți bărbați cu dizabilități și-au îmbunătățit accesul la informații în urma instalării convertoarelor de televiziune digitală, care este impactul și eficiența bugetului alocat pentru aceste echipamente pentru accesul la informații al femeilor și bărbaților cu dizabilități.

[7] Ibidem

[8] Raportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale pentru anul 2020 al cu privire la implementarea Programului național de incluziune a persoanelor cu dizabilități https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/03/Raport-privind-implementarea-%C3%AEn-anul-2020-a-Programului-na%C8%9Bional-de-incluziune-social%C4%83-a-persoanelor-cu-dizabilit%C4%83%C8%9Bi-Final.pdf

Rezultatele analizei arată că în baza conținutului prezentat nu putem face o analiză cost-beneficiu a bugetului statului alocat pentru măsurile de accesibilitate, cu atât mai mult nu putem extinde analiza cost-beneficiu din perspectiva de gen.

Concluzii și recomandări

Concluzii generale

Autoritățile publice centrale nu dispun de capacități instituționale cu privire la integrarea dimensiunii de gen în procesul de elaborare a politicilor publice, inclusiv bugetul planificat pentru implementarea acestora. Analiza implementării *Obiectivului 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate* și *Obiectivului 6. Asigurarea accesibilității la infrastructură, la transporturi, la informație și comunicații pentru persoanele cu dizabilități* din cadrul Programului scoate în evidență faptul că nu există o sinergie dintre Program (toate dimensiunile), Cadrul bugetar pe termen mediu, Strategiile sectoriale de cheltuieli și bugetele anuale ale autorităților responsabile de implementarea politicilor și elaborarea rapoartelor de progres.

Nu există programe de instruire a persoanelor cheie din autoritățile publice centrale și locale privind procesul de bugetare a politicilor în domeniul protecției sociale și accesibilității pentru persoanele cu dizabilități, din perspectiva de gen. Nu există fișe de referință pentru indicatori, modele tip de rapoarte anuale de progres în domeniul incluziunii sociale a persoanelor cu dizabilități, pentru a promova politici bazate pe evidențe și precondițiile recomandate de mecanismele internaționale în domeniul drepturilor persoanelor cu dizabilități: *egalitate și nediscriminare, accesibilitate, bugetare sensibilă la gen.*

Nu există un mecanism de asigurare a transferului de competențe și responsabilități după aprobarea unor noi documente de politici pentru toate autoritățile publice centrale și locale care sunt responsabile pentru implementarea acestora. Totodată, nu există un mecanism de instruire continuă a persoanelor responsabile de colectarea datelor pentru indicatorii stabiliți în documentele de politici.

Procesul de bugetare a politicilor care au grup țintă persoanele cu dizabilități se face sporadic, neuniform, fără a ține cont de anumiți indicatori de referință și planificați pentru anumite perioade de timp, pentru a oferi posibilitatea măsurării eficienței, eficacității durabilității și impactului politicilor din perspectiva de gen. Lipsa unor ghiduri / instrucțiuni metodologice despre modalități de bugetare a acțiunilor care vizează dizabilitatea (focus principal sau focus incluziv) și modalitățile de elaborare și raportare a bugetelor sensibile la gen îngreunează promovarea politicilor și bugetelor sensibile la gen și dizabilitate.

Lipsa datelor statistice despre profilul socio-demografic al persoanelor cu dizabilități face dificil procesul de elaborare a indicatorilor de referință și a indicatorilor planificați a fi atinși după implementarea politicilor cu dezagregări pe sexe, pe grupe de vârstă, pe medii de referință, pe tipuri de dizabilitate. În lipsa acestor date dezagregate nu este posibil de aplicat abordarea egalității de gen în procesul de bugetare.

Autoritățile nu sunt motivate să integreze dimensiunea de gen în procesul de elaborare a politicilor de protecție socială și accesibilitate, deoarece nu au evidențe despre impactul acestora asupra calității vieții, în special a femeilor cu dizabilități, nu pot estima eficiența utilizării bugetelor sensibile la gen, deoarece nu există practici de analize cost-eficiență a politicilor din perspectiva de gen și dizabilitate.

La nivel național nu există un mecanism de coordonare a acțiunilor de bugetare a documentelor de politici. Sistemul de colectare a datelor în domeniul dizabilității este unul exhaustiv și foarte sărac în date statistice dezagregate. Lipsa datelor împiedică autoritățile să respecte toate principiile de planificare a politicilor bazată pe evidențe. Drept urmare, autoritățile nu planifică anual acțiuni și bugete în baza documentelor strategice de politici, dar își stabilesc prioritățile și alocă resurse financiare reieșind din problemele și urgențele apărute în diferite contexte sau uneori reieșind din prioritățile politice ale guvernării.

Recomandări generale

Elaborarea unor studii de fezabilitate care ar arăta impactul politicilor și bugetelor sensibile la gen asupra incluziunii și participarea fetelor și femeilor cu dizabilități, care constituie unul din cele mai sub-reprezentate și excluse grupuri, pentru a arăta autorităților impactul care îl poate avea, de exemplu, bugetarea sensibilă la gen în domeniul accesibilității pentru a spori accesul fetelor și băieților, femeilor și bărbaților la educație, servicii universale, angajare, participare la viața socială, culturală și politică.

Schimbarea paradigmei în procesul de elaborare a politicilor publice prin integrarea precondițiilor: *egalitate și nediscriminare, accesibilitate și bugetare sensibilă la gen* și responsabilizarea guvernului pentru obligațiile asumate prin Agenda 2030 –*„a nu lăsa pe nimeni în urmă”*.

Elaborarea ghidurilor metodologice pentru autoritățile publice, specialiștii în domeniul construcțiilor, transporturilor, informației și comunicațiilor cu privire la modalitățile de integrare a dimensiunii de gen și a costurilor de accesibilitate în bugetele generale, în baza analizei nevoilor și impactului pe grupe de populație (femei, bărbați, grupe de vârstă).

Elaborarea instrucțiunilor clare pentru autorități și instituții publice pentru bugetarea sensibilă la gen în concordanță cu *indicatorii de progres și a rezultatelor scontate elaborate pentru monitorizarea și evaluarea politicilor.*

Elaborarea unor soluții digitale care ar asigura legătura dintre politicile elaborate și programele de bugetare pentru a putea monitoriza și evalua eficiența și impactului politicilor și bugetelor din perspectiva de gen și dizabilitate.

Elaborarea programelor de instruire inițială și continuă în elaborarea indicatorilor sensibili la gen și dizabilitate, integrarea precondițiilor *egalitate și nediscriminare, accesibilitate și bugetarea sensibilă la gen* în toate documentele de politici, monitorizarea și evaluarea politicilor și bugetelor în baza evidențelor stabilite conform precondițiilor recomandate de mecanismele internaționale.

Crearea mecanismelor de consultare și participare a femeilor și bărbaților cu dizabilități, a familiilor cu copii mici și a organizațiilor societății civile în domeniul promovării drepturilor femeilor și bărbaților cu dizabilități în procesul de planificare a bugetelor publice pentru accesibilitate și alte măsuri speciale de protecție socială și incluziune pentru asigura integrarea dimensiunii de gen.

Crearea și consolidarea mecanismului de monitorizare și evaluare a bugetelor în domeniile accesibilității și incluziunii, în mod participativ, cu implicarea femeilor și bărbaților cu dizabilități, cu mobilitate redusă și a organizațiilor societății civile, pentru a urmări eficiența și impactul

utilizării bugetului public, pe de o parte, iar pe de altă parte pentru a convinge autoritățile despre necesitatea integrării costurilor de accesibilitate sensibile la dimensiunea gen.

Îmbunătățirea procesului de achiziții publice prin includerea în condițiile tehnice de aplicare la concursurile de achiziții a *criteriului de accesibilitat*e, pentru a asigura participarea deplină la viața comunității a femeilor și bărbaților cu dizabilități.

Includerea în grupurile de evaluare a concursurilor de achiziții publice și a reprezentanților persoanelor cu dizabilități, inclusiv femei, pentru a evalua gradul de corespundere a ofertelor înaintate cu criteriul de accesibilitate în conformitate cu principiul designului universal și/sau a acomodării rezonabile și egalității de gen.

Încurajarea autorităților să publice bugetele anuale în format accesibil, cu evidențierea categoriilor de cheltuielii unde sunt integrate costuri de accesibilitate și incluziune, pentru a arăta impactul asupra femeilor și bărbaților cu dizabilități.

Elaborarea unei metodologii de integrare a dimensiunii de gen și dizabilitate în toate documentele de politici și avizarea acestora prin prisma gradului de conformitate cu cele trei precondiții utilizate în această analiză *(egalitate și nediscriminare, accesibilitate, bugetare sensibilă la gen)*. Totodată, în baza precondițiilor stabilite, se recomandă elaborarea unei metodologii de calculare a indexului egalității și dizabilității pentru monitorizarea și evaluarea integrării drepturilor persoanelor cu dizabilități, în mod special drepturile femeilor în politici și bugete publice.

Identificarea domeniilor unde sunt înregistrate cele mai semnificative diferențe de gen pe diferite domenii de activitate, în special domenii unde predomină discriminarea multiplă pe criteriu de dizabilitate și gen (accesul la servicii sociale, servicii de sănătate sexuală și reproductivă, piața muncii, accesul la resurse, politica, educația, sănătatea etc.) și elaborarea propunerilor de politici publice și bugete eficiente, care vor aborda într-un mod exhaustiv inechitățile de gen și dizabilitate.

Anexa 1. Instrument de analiză a conformității politicilor și bugetelor în baza precondițiilor sensibile la gen și dizabilitate

Scor	Calificativ	Descriere
0	Nu corespund deloc	Nu există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici corespund cu criteriul evaluat
1	Corespunde doar anumite aspecte	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, includ unele aspecte din criteriul evaluat și însă mai sunt necesare îmbunătățiri considerabile .
2	Corespunde parțial	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici, corespund cu criteriul evaluat însă mai sunt necesare unele îmbunătățiri
3	Corespunde în totalitate	Există dovezi ale faptului că acțiunile sau indicatorii care înregistrează progresul, incluse în documentele de politici corespund în totalitate cu criteriul evaluat

Precondiția 1. Egalitate și nediscriminare Scor maxim – 21 puncte.					
Criterii de analiză	**0**	**1**	**2**	**3**	**Comentarii**
Documentul de politici include obiective, acțiuni și indicatori sensibili la gen și dizabilitate	x				
Sistemul național de colectare și analiză a datelor include dezagregări (cel puțin în funcție de sexe, vârstă, tipul dizabilității în baza disfuncționalității de bază)	x				
Documentul de politici răspunde provocărilor egalității de gen și nediscriminare pe criteriu de dizabilitate	x				
Documentul de politici este elaborat ținându-se cont de abordarea din perspectiva gen		x			
Autoritățile publice centrale dispun de o structură responsabilă de efectuarea expertizei politicilor din perspectiva integrării dimensiunii de gen și dizabilitate		x			
Consultarea publică a politicilor include obligativitatea participării femeilor și bărbaților cu dizabilități		x			
Autoritățile publice dispun de un mecanism de control al conformității politicilor cu principiul nediscriminării pe criteriu de gen și dizabilitate	x				
Scor final	**0**	**3**			
Precondiția 2. Accesibilitate și nediscriminare Scor maxim – 21 puncte					
Autoritățile dispun de un mecanism de asigurare a accesibilității conținutului politicilor publice	x				
Consultarea politicilor publice se realizează în locuri accesibile și sunt utilizate mai multe modalități de prezentare a conținutului (audio, text, limbaj mimico-gestual)		x			

Datele statistice desegregate disponibile oferă informații despre grupurile sub-reprezentate de persoane cu dizabilități care nu au acces la serviciile universale sau serviciile sociale specializate		x			
Politicile locale și serviciile disponibile la nivel de comunitate asigură acces egal fetelor și băieților, femeilor și bărbaților cu dizabilități	x				
Programele și serviciile noi dezvoltate iau în considerate principiul designului universal		x			
Programele de instruire inițială și continuă, programele educaționale sunt adaptate la nevoile individuale ale persoanelor cu diferite tipuri de dizabilitate (senzorială, intelectuală etc.)		x			
Serviciile universale din toate domeniile (educație, sănătate, justiție, social, ocupare) includ cheltuieli și asistență pentru: asigurare acces fizic fără discriminare pe criteriu de dizabilitate, acomodare rezonabilă, interpretare mimico-gestuală, redare conținut informațional audio, Braille, format ușor de înțeles		x			
Scor final		**5**			
Precondiția 3. Bugetare sensibilă la gen și dizabilitate Scor maxim – 21 puncte					
Politicile publice sunt corelate cu procesul de bugetare din perspectiva asigurării egalității și nediscriminării în conformitate cu prevederile Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Convenției privind Eliminarea tuturor formelor de Discriminare și Agenda 2030 (Obiectivul de Dezvoltare Durabilă 5)	x				
Politicile publice includ acțiuni și bugete alocate pentru activități de sensibilizare, informare pentru prevenirea stigmei și discriminării pe criteriu de gen și dizabilitate	x				
Politicile publice includ acțiuni și bugete alocate pentru femeile cu dizabilități (grup-subreprezentat)		x			
Există bugete pentru implementarea politicilor de prevenire și combatere a discriminării multiple asociată de dizabilitate și gen (femei cu dizabilități de etnie Romă, femei cu dizabilități psihosociale, fete cu dizabilități din instituții rezidențiale)	x				
Sistemul actual de colectare și analiză a adatelor permite bugetarea sensibilă la gen și dizabilitate	x				
Impactul politicilor publice poate fi evaluat în baza analizei cost-eficiență din perspectiva de gen și dizabilitate	x				
Procesul de analiză și ajustare a bugetelor pe diferite sectoare la mijloc de termen include și analiza sensibilă la gen și dizabilitate	x				
Scor final		**1**			

Anexa 2. Model analiză acțiuni bugetate în documente de politici prin prisma egalității de gen

<table>
<tr><td colspan="2">Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022</td></tr>
<tr><td colspan="2">Plan de acțiuni
Obiectivul 1. Îmbunătățirea accesului persoanelor cu dizabilități la măsuri de protecție socială în comunitate[9]</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1. Efectuarea analizelor la nivel local privind necesitățile de creare, de dezvoltare și de menținere a serviciilor sociale destinate persoanelor cu dizabilități</td></tr>
<tr><td colspan="2">Indicator 1. Ponderea autorităților administrației publice locale de nivelul al doilea, care au efectuat analiza necesităților de servicii
Indicator 2. Tipul de servicii sociale destinate persoanelor cu dizabilități disponibile în profil teritorial
Indicator 3. Resurse financiare (mii lei) planificate anual la nivel local pentru serviciile sociale destinate persoanelor cu dizabilități</td></tr>
<tr><td>Constatări</td><td>Recomandări</td></tr>
<tr><td>Indicatorii nu oferă oferă informații suficiente pentru a putea aprecia:
✓ dacă o acțiunea a fost realizată sau nu
✓ dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor
✓ dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele

Indicatorul 1 necesită a fi reformulat pentru a arăta numărul, dar nu ponderea.
Informația colectată în baza Indicatorului 2 poate fi utilizată doar la nivel informativ pentru a cunoaște tipuri de servicii disponibile în profil teritorial fără a arăta:
✓ gradul de acoperire comparativ nu numărul persoanelor cu dizabilități desegregate în funcție de sexe, grupuri de vârsta</td><td>În analiza nevoilor de dezvoltare a serviciilor sociale sau studiile de cartografiere a serviciilor sociale se recomandă de colectat date și baza următorilor indicatori adiționali:
• Numărul de persoane cu dizabilități (dezagregări: pe mediu de reședință, pe sexe, pe grupe de vârste);
• Numărul serviciilor sociale pentru prevenirea și combaterea violenței accesibile femeilor cu dizabilități locomotorii, intelectuale, psihosociale și senzoriale;
• Numărul centrelor maternale accesibile pentru femei cu dizabilități locomotorii, intelectuale, psihosociale și senzoriale (femei gravide sau mame cu copii) dezagregări: pe mediu de reședință, pe sexe, pe grupe de vârste);
• Numărul serviciilor de zi/de plasament pentru copii care dispun de condiții de accesibilitate pentru fete și băieți cu dizabilități locomotorii, intelectuale, psihosociale și senzoriale;
• Numărul centrelor de zi/de plasament pentru persoane vârstnice în profil teritorial care dispun de condiții de accesibilitate pentru bărbați și femei cu dizabilități locomotorii, intelectuale, psihosociale și senzoriale;
• Resursele financiare planificate anual pentru acomodarea rezonabilă a serviciilor sociale existente pentru a asigura accesibilitate pentru femeile și bărbații (fetele și băieții) cu dizabilități (De ex. Centre de zi,</td></tr>
</table>

[9] Analiza realizată în baza documentului prezentat în Anexa 1 complementată cu alte aspecte care reies din descrierea precondițiilor.

✓ gradul de accesibilitate la servicii pentru femeile și bărbații cu dizabilități Notă: Aceste date ar oferi informații suplimentare pentru planificarea bugetelor sensibile la gen. *Indicatorul 3* oferă informație doar despre resursele financiare alocate pentru serviciile sociale destinate pentru persoane cu dizabilități. Datele oferite de acest indicator nu permit analiza costurilor pentru asigurarea accesibilității persoanelor cu dizabilități la toată gama de servicii sociale funcționale pentru a putea evalua ulterior impactul asupra egalității de gen.	Centre maternale, Asistență parentală profesionistă, Centre de plasament temporar etc.); • Resurse financiare planificate anual în bugetele serviciilor existente pentru asigurarea accesului egal la serviciile de prevenire și combatere a violenței femeilor și fetelor cu dizabilități locomotorii, intelectuale, psihosociale și senzoriale.
Analiza tipurilor de servicii sociale destinate persoanelor cu dizabilități disponibile în profil teritorial și a resurse financiare (mii lei) planificate anual *(indicatori stabiliți pentru acțiunea 1.1. din Program)* impune și sub-acțiuni suplimentare cartografierea tuturor serviciilor sociale existente la nivel local pentru a determina gradul de accesibilitate al acestora la nevoile specifice a femeilor și bărbaților cu dizabilități locomotorii, intelectuale și senzoriale. Informația colectată în baza setului de indicatori recomandați suplimentar va oferi posibilitatea de planificare a serviciilor sociale în baza nevoilor femeilor și bărbaților cu diferite tipuri de dizabilități stabilite pe grupuri de vârstă, în profil teritoriale și integrarea costurilor din perspectiva gen în cadrul a trei subprograme bugetare: • *9004 Protecția persoanelor în etate* • *9006 Protecția familiei și copilului* • *9010 Protecția persoanelor cu dizabilități.* Doar informația comprehensivă colectată va putea fi utilizată de factorii de decizie în procesul de elaborare a bugetelor în domeniul protecției sociale prin integrarea dimensiunii de gen, principiile de incluziune și nediscriminare.	
1.2. Elaborarea, aprobarea și implementarea programelor locale de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități, bazate pe necesitățile evaluate ale acestora	
Indicator 1. Număr de programe locale de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități elaborate și aprobate anual *Indicator 2. Costul programelor locale de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități*	
Constatări	**Recomandări**
Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu*	Pentru analiza impactului cost-eficiență a programelor locale de asistență socială pentru persoanele cu dizabilități bazate pe necesitățile acestora este necesar de colectat date și în baza următorilor **indicatori adiționali:**

✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	• Numărul total de persoane cu dizabilități beneficiare de programe locale de asistență socială destinate doar persoanelor cu dizabilități (dezagregări: pe mediu de reședință, pe sexe, pe grupe de vârste, pe tip dizabilitate, pe grad severitate dizabilitate); • Ponderea persoanelor cu dizabilități beneficiare de programe locale de asistență socială destinate doar persoanelor cu dizabilități în totalul persoanelor cu dizabilități (dezagregări: pe mediu de reședință, pe sexe, pe grupe de vârste, pe tip dizabilitate, pe grad de severitate dizabilitate); • Ponderea persoanelor cu dizabilități beneficiare de programe locale de asistență socială destinate tuturor grupurilor vulnerabile, în totalul de beneficiari (dezagregări: în funcție de sexe, mediu, grupul de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază); • Numărul programelor locale de asistență socială pentru prevenirea și combaterea violenței; • Ponderea femeilor și bărbaților cu dizabilități beneficiari de programe locale de asistență socială în scopul prevenirii și combaterii violenței.
Colectarea și analiza datelor în baza indicatorilor adiționali va oferi informații detaliate despre ponderea femeilor și bărbaților cu dizabilități care au acces la programe locale de asistență socială (programe speciale doar pentru persoanele cu dizabilitate sau programe universale), în funcție de mediu, grup de vârstă, grad de dizabilitate, tipul deficienței funcționale care vor permite evaluarea impactului acestora (social, economic, politic). Analiza datelor despre beneficiarii și costurile programelor de asistență socială destinate doar femeilor și bărbaților cu dizabilități comparativ cu datele despre ponderea femeilor și bărbaților cu dizabilități beneficiare de programele universale de asistență socială va permite analiza impactului acestor programe din perspectiva abordării incluzive a persoanelor cu dizabilități fără discriminare pe criteriu de gen. Analiza este necesară pentru a decide dacă sunt necesare programe locale de asistență socială speciale adresate persoanelor cu dizabilități sau sunt necesare costuri suplimentare de ajustare/accesibilizare a programelor existente la nevoile individuale ale femeilor și bărbaților cu dizabilități.	
1.3. Crearea și dezvoltarea de servicii sociale comunitare destinate persoanelor cu dizabilități în vederea dezinstituționalizării și/sau prevenirii instituționalizării acestora în instituțiile rezidențiale, asigurării vieții independente în comunitate	
Indicator 1. Număr și tip de servicii destinate persoanelor cu dizabilități create anual în vederea dezinstituționalizării și prevenirii instituționalizării *Indicator 2. Ponderea persoanelor cu dizabilități dezinstituționalizate anual* *Indicator 3. Ponderea persoanelor în cazul cărora a fost prevenită instituționalizarea, anual* *Indicator 4. Număr de persoane cu dizabilități care beneficiază de servicii sociale comunitare*	
Constatări	**Recomandări**

Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele* Datele colectate în baza *Indicatorului 1* oferă doar informații despre tipurile de servicii nou create. Lipsesc indicatori despre numărul și tipurile de servicii sociale adaptate la nevoile femeilor și bărbaților cu dizabilități pentru dezinstituționalizare și/sau prevenire a instituționalizării *Indicatorul 2* oferă date doar despre progresul reformei în domeniul dezinstituționalizării. Lipsesc datele dezagregate în funcție de sexe, mediu, grupul de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază. *Indicatorul 3* nu este foarte clar formulat, nu există o claritate care este valoarea de referință pentru calcularea ponderii persoanelor a căror instituționalizare a fost prevenită (din totalul solicitărilor de plasament la nivel local sau din totalul solicitărilor analizat la nivel național). Lipsesc datele dezagregate în funcție de sexe, mediu, grupul de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază. *Indicatorul 4* nu este clar formulat; nu are specificat numărul	Pentru analiza impactului acțiunii în baza criteriilor analizate se recomandă de colectat date și în baza următorilor **indicatori adiționali:** • Număr și tip servicii sociale existente, dar adaptate la nevoile femeilor și bărbaților cu dizabilități dezinstituționalizați (te) (dezagregări în profil teritorial); • Număr și tip servicii sociale existente, dar adaptate la nevoile femeilor și bărbaților cu dizabilități a căror instituționalizare a fost prevenită (dezagregări în profil teritorial); • Numărul persoanelor cu dizabilități care au fost plasate în instituțiile rezidențiale, anual (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază, tip de serviciu social); • Numărul persoanelor dezinstituționalizate în servicii sociale Casă comunitară și Locuință Protejată (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază, tip de serviciu social); • Numărul persoanelor cu dizabilități reintegrate în familia biologică/extinsă (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază); • (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază); • Numărul persoanelor cu dizabilități dezinstituționalizate în Plasament familial pentru adulți (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază); • Numărul persoanelor cu dizabilități a căror instituționalizare a fost prevenită beneficiare de servicii sociale (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază, tip de serviciu social).

persoanelor cu dizabilități dezinstituționalizate, numărul persoanelor a căror instituționalizare a fost prevenită sau ambele grupuri. Lipsesc datele dezagregate în funcție de sexe, mediu, grupul de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază.	
Colectarea și analiza datelor atât în baza indicatorilor stabiliți pentru acțiunea 1.3 din program, cât și în baza indicatorilor adiționali va permite autorităților publice responsabile de implementarea Programului să evalueze numărul și tipul serviciilor sociale dezvoltate /adaptate pentru dezinstituționalizare și prevenirea instituționalizării persoanelor cu dizabilități; analiza cost-eficiență servicii sociale în comunitate în raport cu serviciile în instituțiile rezidențiale din perspectiva respectării drepturilor, cu accent pe nediscriminare pe criteriu de gen și dizabilitate, protecție împotriva violenței în bază de gen și dizabilitate, accesibilitate servicii sociale universale în pe criterii de gen și dizabilitate (pentru persoane cu dizabilități care locuiesc în instituțiile rezidențiale comparativ cu persoanele cu dizabilități care locuiesc în servicii, familii sau trai independent în comunitate). Totodată, indicatorii recomandați pot fi analizați și integrați în Programul național de dezinstituționalizare în cadrul evaluării intermediare. Aceste date vor permite autorităților să elaboreze planuri de acțiuni și resurse financiare necesare pentru dezvoltare/adaptare a serviciilor sociale și pentru dezinstituționalizare/prevenire în baza evidențelor cu accent pe consolidarea măsurilor de dezinstituționalizare a fetelor și femeilor din sistemul de îngrijire instituțională unde riscurile de violență și exploatare în baza de gen sunt mai mari decât în cazul bărbaților.	
1.4. Elaborarea și aprobarea Programului național privind dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilităţi și prevenirea instituționalizării	
Indicator. Program național privind dezinstituționalizarea persoanelor cu dizabilităţi și prevenirea instituționalizării elaborat și aprobat	
Constatări	**Recomandări**
Programul național de dezinstituționalizare a persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale din gestiunea ANAS a fost aprobat prin HG 893/2018.	Nu sunt.
1.5. Elaborarea și aprobarea curriculumurilor de instruire, precum și organizarea cursurilor de instruire inițială și continuă pentru personalul din instituțiile rezidențiale și din cadrul serviciilor sociale comunitare, implicate în asistarea persoanelor cu dizabilități	
Indicator 1. Curriculum-uri de instruire elaborate și aprobate în anul 2017 *Indicator 2. Număr de angajați din serviciile sociale comunitare care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă* *Indicator 3. Număr de angajați din instituțiile rezidențiale care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă*	
Constatări	**Recomandări**

Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	De îmbunătățit formularea indicatorilor, după cum urmează: Indicator 1. Numărul de curriculum-uri de instruire însoțite de suport de curs elaborate și aprobate (inclusiv de specificat număr de ore dedicat modulelor de instruire pe domenii: ✓ egalitate și nediscriminare ✓ bugetare sensibilă la gen Indicator 2. Număr de angajați din serviciile sociale comunitare care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă (dezagregări: tipul serviciului, nivelul de educație al angajaților, pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, gradul de dizabilitate, deficiența funcțională de bază); Indicator 3. Număr de angajați din serviciile rezidențiale care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă (dezagregări: tipul serviciului, nivelul de educație al angajaților, pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate).
1.6. Revederea anuală a unor prestații sociale adresate persoanelor cu dizabilități, conform prevederilor legislației în vigoare, care să contribuie la îmbunătățirea nivelului de trai	
Indicator 1. Ponderea persoanelor cu dizabilităţi beneficiare de prestații sociale din numărul total de persoane cu dizabilități *Indicator 2. Ponderea indexării sau suma majorării unor prestații sociale adresate persoanelor cu dizabilități*	
Constatări	**Recomandări**
Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	De îmbunătățit formularea indicatorilor cu date dezagregate, după cum urmează: Indicatorul 1. Ponderea persoanelor cu dizabilităţi beneficiare de prestații sociale din numărul total de persoane cu dizabilități (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate, deficiența funcțională de bază); Indicator 2. Ponderea indexării sau suma majorării unor prestații sociale adresate persoanelor cu dizabilități (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate, deficiența funcțională de bază).
Datele colectate pentru acest indicator va permite autorităților să analizeze ponderea veniturilor femeilor și bărbaților cu dizabilități din prestații sociale comparativ cu minimul de existență. Totodată va fi important de analizat ponderea prestațiilor sociale în totalul venitorilor femeilor și bărbaților cu dizabilități și analiza egalitățile sau inegalitățile de indexare bazate pe criteriu de gen.	
1.7. Eficientizarea mecanismului național de determinare a dizabilității la copii și adulți, prin implementarea modelului medico-social în procesul de determinare a dizabilității	
Indicator 1. Modificări ale actelor legislative și normative privind determinarea dizabilității și capacității de muncă aprobate *Indicator 2. Instrumente și metodologii de determinare a dizabilității și capacității de muncă elaborate și aprobate*	
Constatări	**Recomandări**

Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	De îmbunătățit formularea acțiunii: 1.7. Eficientizarea mecanismului național de determinare a dizabilității la fete și băieți și la femei și bărbați prin implementarea modelului social în procesul de determinare a dizabilității. Instrumentele și metodologia de determinare a dizabilității și capacității de muncă vor fi supuse analizei sensibile la gen, pentru a oferi informații mai detaliate pentru serviciile și programele de suport recomandate, în funcție de sexe.
1.8. Elaborarea și aprobarea curriculumurilor de instruire, precum și organizarea cursurilor tematice de instruire inițială și continuă pentru specialiștii implicați în procesul de determinare a dizabilității și capacitații de muncă în funcție de specificul activității acestora	
Indicator 1. Curriculum-uri de instruire elaborate și aprobate în anii 2017-2018 *Indicator 2. Număr de specialişti implicați în procesul de determinare a dizabilității și capacitații de muncă, care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă*	
Constatări	**Recomandări**
Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor* ✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	De îmbunătățit formularea indicatorilor, după cum urmează: Indicator 1. Numărul de curriculum-uri de instruire însoțite de suport de curs elaborate și aprobate (inclusiv de specificat număr de ore dedicat modulelor de instruire pe domenii: ✓ egalitate și nediscriminare ✓ bugetare sensibilă la gen Indicator 2. Număr de specialişti implicați în procesul de determinare a dizabilității și capacitații de muncă, care au beneficiat anual de instruire inițială și continuă (dezagregări pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, pe domenii (medical sau social)).
1.9. Asigurarea persoanelor cu dizabilități, inclusiv a copiilor cu dizabilități cu fotolii rulante și alte mijloace ajutătoare tehnice adaptate necesităților acestora	
Indicator 1. Ponderea persoanelor cu dizabilități beneficiare de fotolii rulante adaptate din totalul persoanelor care necesită fotolii rulante *Indicator 2. Resurse financiare (mii lei) alocate anual pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități cu fotolii rulante și alte mijloace ajutătoare tehnice*	
Constatări	**Recomandări**
Indicatorii nu oferă informații suficiente pentru a putea aprecia: ✓ *dacă o acțiunea a fost realizată sau nu* ✓ *dacă bugetul alocat a fost suficient sau nu pentru atingerea rezultatelor*	De completat cu **indicatori adiționali** și de îmbunătățit formularea indicatorilor cu date dezagregate, după cum urmează: • Numărul persoanelor cu dizabilități care necesită fotolii rulante (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate, deficiența funcțională de bază); • Numărul persoanelor cu dizabilităţi care necesită alte mijloace ajutătoare tehnice: încălțăminte ortopedică,

✓ *dacă autoritățile publice au utilizat bugetul în cel mai eficient mod pentru a atinge rezultatele*	bastoane, cârje, premergătoare etc. (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate, deficiența funcțională de bază); **Reformulare:** *Indicatorul 1. Ponderea persoanelor cu dizabilităţi beneficiare de fotolii rulante adaptate din numărul total de persoane cu dizabilități (dezagregări: pe sexe, pe mediu, pe grupe de vârstă, dizabilitate, deficiența funcțională de bază)* *Indicator 2. Resurse financiare (mii lei) alocate anual pentru asigurarea persoanelor cu dizabilități cu fotolii rulante și alte mijloace ajutătoare tehnice (dezagregări: resurse financiare pentru fotolii rulante; resurse financiare pentru alte mijloace ajutătoare tehnice)*
Colectarea și analiza datelor în baza indicatorilor reformulați și adiționali va permite analiza cererilor comparativ cu nevoile, analiza resurselor financiare disponibile și va contribui la eficientizarea bugetării bazată pe evidențe, inclusiv în bază de gen.	

Referințe bibliografice

1. AOPD, Keystone Moldova. Studiu sociologic. Impactul pandemiei cu Covid-19 asupra persoanelor cu dizabilități http://incluziune.md/wp-content/uploads/2020/06/STUDIU-IMPACTUL-PANDEMIEI-PERSOANE-CU-DIZABILITATI.pdf
2. Baurci A., Casian A., Petroia A. Bugetarea sensibilă la gen. Ghid pentru autoritățile publice locale, Chișinău 2018 https://www2.unwomen.org/media/field%20office%20moldova/attachments/publications/2018/ghid%20apl%20bugetarea%20sensibil%20la%20gen.pdf?la=ro&vs=3355
3. Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare. Indexul inegalității de gen, Chișinău 2021 https://progen.md/wp-content/uploads/2021/03/INDEXUL-EGALITATII-DE-GEN-2021-1.pdf
4. Committee on the Rights of the Persons with Disabilities. General comments (2018) on equality and non-discrimination https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/CRPD_C_GC_6_2018_ENG.pdf
5. Christian Blind Mission. Disability and Gender analysis toolkit
6. https://www.cbm.org/fileadmin/user_upload/CBM_disability_and_gender_analysis_toolkit_accessible.pdf
7. MSMPS. Implementarea Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Raportul II și III compilat. Chișinău 2020 https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2020/10/Raport-II-si-III-implementare-Conventie-ONU-drepturile-persoanelor-cu-dizabilit%C4%83%C8%9Bi-rom.pdf
8. MMPS. Raportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale pentru anul 2020 al cu privire la implementarea Programului național de incluziune a persoanelor cu dizabilități https://msmps.gov.md/wp-content/uploads/2021/03/Raport-privind-implementarea-%C3%AEn-anul-2020-a-Programului-na%C8%9Bional-de-incluziune-social%C4%83-a-persoanelor-cu-dizabilit%C4%83%C8%9Bi-Final.pdf
9. Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități și a Planului de acțiuni pentru anii 2017-2022 aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 723/2017 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101863&lang=ro
10. The Agenda 2030 and CRPD https://www.internationaldisabilityalliance.org/content/2030-agenda-crpd